

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT BESZÁMOLÓJA AZ 1982. ÉVRŐL

Az 1982. évben a szokásosnál nehezebb körülmények között dolgoztunk az elének tűzött feladatok megvalósításán. Az év első negyedében lemondott Papp István, az intézmény igazgatója, áprilistól – szeptemberig megbízott igazgatóként láttam el a KMK ügyvitelét. Kinevezésem után röviddel megkezdtem az átszervezést, amely az 1979. évi MM felügyeleti vizsgálat intencióinak megfelelően az OSZK-hoz való elvszerű közeledést és az OSZK-KMK-n belüli racionálisabb munkamegosztást volt hivatva szolgálni. Az ezzel kapcsolatos státusz változások és személycserék ténye hónapokra felkavarta a kedélyeket és a hangulat leromlása hátráltatóan hatott a napi munkamenetre is. Az év folyamán a MM Könyvtári osztály egyetértésével munkaterv módosítást hajtottunk végre. Bizonyos feladatokat átütemeztünk az 1983. esztendőre. Ennek ellenére is maradtak teljesíthetetlen adósságaink. Ugyanakkor valamivel talán intenzívebbé vált operatív tevékenységünk a könyvtári környezet irányában. Egészében véve a teljesítmény mérlege még elfogadható értékhatárok között ingadozik, és egyúttal jelzi a tartalékokat is; a nyitás lehetőségét a hatékony tevékenységi formák irányába, a szervezeten belüli elvszerű együttműködés szükségességét, a könyvtárügy irányító szerveivel, elsősorban a MM könyvtári osztályával, az OKT különféle területeivel, a Magyar Könyvtárosok Egyesületével és a képző intézményekkel való szoros munkakapcsolat fontosságát.

* * *

A munkatervünk rendjében haladva az alábbiakban foglalhatjuk össze munkálkodásunkat.

A *hálózatfejlesztés* témakörében, ezen belül a *szakirodalmi ellátás előmozdítása* érdekében kisebb fajsúlyú gyakorlatias feladataink adódtak.

Javaslatot készítettünk az MM könyvtári osztályának a szakterületi együttműködési körök szakközpontjainak kijelölésére.

Tanulmányoztuk és elemeztük két szakkönyvtári hálózati központ (AGRO-INFORM, VIZDOK) hálózati-módszertani munkáját és értékelő tanulmányt készítettünk a tanulságok helyi és mások számára is általánosítható hasznosítása végett.

Tanulmányt készítettünk a kis- és középvállalati szakkönyvtárak működési tapasztalatairól a megyei könyvtárakkal, illetve a saját szakmai-hálózati központjaikkal való együttműködésük módjairól, a sokszor emlegetett és mindenképpen ésszerű egységes vállalati könyvtár megteremtésének lehetőségéről.

A szakirodalmi igény- és szükségletvizsgálat tárgyában a szaktanfolyamok keretében készült legjobb dolgozatokból kiadványt készítettünk elő.

A közművelődési könyvtári ellátás fejlesztése érdekében:

Összeállítást készítettünk az eltérő könyvtártípusokra kiterjedő központosított ellátórendszerek eddig kialakult gyakorlatáról és megoldási javaslatokat készítettünk a fejlesztés további menetére.

A tanácsi és a szakszervezeti közös fenntartású könyvtárak tapasztalatait összegyűjtöttük, a tanulságokat elemeztük a további intézkedések érdekében.

Módszertani levelet készítettünk a szakszervezeti könyvtárak állománygyarapításának vizsgálata alapján a tipikus hibák elkerülése végett.

Gyűjtemény- és szolgáltatáselemzést végeztünk a regionális együttműködés szempontjából fontos könyvtárak kiválasztott csoportjaiban és tanulmányt készítettünk a tapasztalatokról.

Tapasztalatcserét szerveztünk a megyei és járási könyvtárak módszertanosai számára a nagyobb tájegységekben.

A csoportos konzultációs forma további fejlesztése végett értékelést készítettünk az értekezletek tanulságairól.

A Magyar Néphadsereg Módszertani Központjával szorosan együttműködve segítettük könyvtárosképzésüket.

A Vakok és Gyengénlátók Szövetségével együttműködve tervezetet készítettünk a hangos könyvek előállítása tervszerűvé tételére és a Könyvtárellátó Vállalaton keresztül történő terjesztésére.

Javaslatot dolgoztunk ki a Kiadói Főigazgatóságnak „öregbetűs” könyvek kiadására az öregek, a gyengén látók, a gyengén olvasók érdekében. Jegyzéket állítottunk össze a kiadandó könyvekről.

Köreműködtünk a Pest megyei mozgókönyvtári ellátás telepítési tervének kidolgozásában.

A gyermek és ifjúsági ellátás fejlesztése érdekében:

Javaslatot készítettünk az iskolai könyvtárak szakmai irányelveire.

Feltérképeztük a nagy, lakótelepi iskolában működő kettős funkciójú (iskolai-közművelődési) könyvtár szervezeti-működési tapasztalatait.

Kidolgoztuk a gyermekkönyvtáros regionális továbbképzés tématervét és előkészítettük a továbbképzést tartalmi és szervezeti szempontból.

Tervezetet készítettünk a muzeális értékű gyermekkönyvek hozzáférhetőségéről, a gyermekkönyvek archív megőrzéséről.

Az általános fejlesztési és adminisztratív feladatok körében:

Elláttuk a Társadalomtudományi Információs Munkabizottság (TIM) titkársági teendőit, valamint a megyei könyvtárak igazgatói tanácsának titkári feladatait.

Elláttuk továbbá a Tudományos Könyvtári Minősítést Előkészítő Bizottság titkári teendőit, és a minősítések első szakaszát lezárva javaslatokat tettünk a fenntartók által elő nem terjesztett, de a szakterületi együttműködési körök szervezésében szerephez jut-tatandó könyvtárak – meghívásos – tudományos minősítésére.

Módszertani levelet készítettünk a könyvtárból kikölcsönzött és a kölcsönvevőnél elveszett vagy megsemmisült, megrongált dokumentumok megtérítésével kapcsolatos eljárásról.

Közreadtuk a Településeink könyvtári ellátása, valamint a Szakszervezeti könyvtárak működési adatai című kiadványok 1981. évi kötetét.

Tanácsadó szolgálatot működtettünk a könyvtárak jogi problémáinak megoldásához, feltártuk a jogalkalmazás nehézségeit; javaslatot tettünk azok megszüntetésére. Részt vettünk a könyvtárakat érintő jogszabályok és a jogszabályt nem igénylő központi intézkedések előkészítésében.

Közreműködtünk az MM által kezdeményezett szakfelügyeleti vizsgálatokban, a könyvtárfenntartó és felügyeleti szervek kérésére eseti, illetve tematikus vizsgálatokban.

A könyvtártechnológia témakörében:

Javaslatot készítettünk a közművelődési könyvtárak szakrészlegesítése tárgyában. Megkezdtuk a katalogizálási ismereteket összefoglaló monográfia elkészítését. Elkészítettük az ISBD/S, ISBD/PM, ISBD/A, ISBD/CP fordítását.

Az új szabványok bevezetését módszertani tanácsadással segítettük, mind a közművelődési mind a szakkönyvtárakban.

Módszertani segédanyagot készítettünk a könyvtári és információs visszakereső rendszerek kérdésének oktatásáról a főiskolák számára.

Szöveggyűjteményt állítottunk össze az információkereső rendszerek és az osztályozás elméletével foglalkozó nemzetközi szakirodalomról.

Átfogó koncepciót dolgoztunk ki a hazai zenei könyvtárak és gyűjtemények szakirodalmi információs szolgáltatásainak rendezésére.

Módszertani útmutatót készítettünk a videodokumentumok és berendezések könyvtári kezeléséről és a velük kapcsolatos szolgáltatásokról.

Tevékenységyegyzéket állítottunk össze a könyvtári szakmunkák részletes munkafázisairól, a tevékenységyegyzéket szakértői értekezleten megvitattuk, s kiemeltük a normázandó tevékenységeket.

Jelentést készítettünk a felsőoktatási könyvtárak munkaerő és munkaszervezeti helyzetéről az 1981-es felmérés adatainak feldolgozása alapján.

Tájékoztatót készítettünk a kereskedelmi engedélyezési eljárásokról és külföldi gépbeszerzésekről.

Szöveggyűjteményt állítottunk össze az információs rendszerek és a számítógépesítési kérdéseinek legfontosabb külföldi irodalmából.

A bibliobuszok gyártásához megfogalmaztuk a könyvtári szakmai követelményeket.

Az olvasáskutatás témakörében:

Jelentés készítettünk a 10–14 évesek olvasási kultúráját vizsgáló kutatásról, az eredményeket összegező tanulmány írása most van folyamatban.

Összegező tanulmányt készítettünk az olvasási szokásokról; az olvasás és más művelődési tevékenységek kapcsolatáról; a házikönyvtárak nagyságáról, összetételéről és használatáról.

Szakirodalmi szemlét készítettünk a környező országokban élő magyarság olvasási kultúrájáról.

Jelentést készítettünk a könyvtári olvasmányválasztás és az igények realizálódásának helyzetéről.

Jelentés készült a szépirodalmi művek olvasói kiválasztásáról és értelmezéséről. (Élményalakzatok II. tanulmánykötet).

Vizsgálatot folytattunk a könyvtár értékközvetítő tevékenységének hatékonyságáról, a könyvtárról alkotott kép alakulásáról.

Tanulmányt készítettünk a könyvtári nevelő tevékenység módszertani kérdéseiről.

Megkezdtük a mindennapi élet vitelében szükséges információk iránti igények vizsgálatát (kutatási koncepció és indítás).

Tanulmányi jegyzetet készítettünk a hátrányos helyzetű rétegek könyvtári ellátásának kérdéseiről.

Megkezdtük a könyvtáros pálya szociológiai vizsgálatát (koncepció és indítás).

Befejeztük a könyvtárhasználat tapasztalatairól szóló tanulmánygyűjtemény szerkesztését.

Az állományépítés tanácsadás körében:

A szabadlapon megjelenő Új Könyvek c. tanácsadót folyamatosan szerkesztettük az OSZK MNB Szerkesztősege által rendelkezésünkre bocsátott bibliográfiai leírások és szakozások felhasználásával (kb. 3000 mű); féléves és éves szakrendi és betűrendes mutatót készítettünk.

Jelentést készítettünk a B-típusú könyvtárak idegennyelvű könyvbeszerzésének alakulásáról.

Összeállítottuk azon folyóiratok jegyzékét, amelyeket javasolt visszamenőlegesen is beszerezni az A-, illetve B-típusú könyvtárakban.

Felmértük azokat a folyóiratokat, amelyekről még nem készültek repertóriumok és javaslatot készítettünk az analitikus feldolgozásra.

Jelentést készítettünk az Új Könyvek reformjából következő elvi, munkaszervezési és gyakorlati tapasztalatokról, az 1981-es év „reformtevékenységéről” és a további tervekről a könyvtárak véleményének érvényesítése mellett.

Megalapoztuk 1977-től kezdődően az Új Könyvek tárgyszókatalógusát.

Elkészítettük az Új Könyvek 1981-es évfolyamának kumulációját és betűrendes mutatóját.

A „Könyvtári kis tükör” c. ajánló könyvjegyzék alábbi köteteit készítettük elő kiadásra: Gyermekirodalom (1976–1980)

Történelem, művelődéstörténet, szociográfia, néprajz
Technika.

Elkészítettük a helyismereti munka módszertanát összefoglaló kézikönyvnek a helyismereti gyűjteményekkel foglalkozó fejezetét.

A könyvtárosképzés témakörében:

Elláttuk az Oktatási-továbbképzési szakmai állandó bizottság titkári teendőit.

A gimnáziumi fakultatív könyvtárkezelői képzést figyelemmel kísértük, erről jelentést és javaslatokat készítettünk.

A tanítóképző főiskolák könyvtárosi szakkolégiumait figyelemmel kísértük, részt vettünk az oktatók szakmai továbbképzésében; konferenciát szerveztünk számukra az aktuális kérdésekről.

Jelentést és javaslatot készítettünk a könyvtáros- és informátorképzés nemzetközi összehasonlítása alapján a magyar könyvtárosképzést érintő tantervi következményekről.

Összegeztük a 2/1976. sz. rendelet alapján szervezett államvizsgák tapasztalatait.

A könyvtárkezelői tanfolyamokat tartalmi, didaktikai és szervezési szempontból segítettük; elkészítettük az írásbeli vizsgák feladatlapjait, részt vettünk az írásbeli vizsgák végrehajtásában, ellenőrzésében és értékelésében.

Összegeztük az 1980/81-ben szervezett könyvtárkezelői tanfolyamok tapasztalatait; a tanulságokra építve javaslatokat tettünk tartalmi és szervezeti továbbfejlesztésre.

Elkészítettük és lektorálásra átadtuk a könyvtárkezelői ismereteket tartalmazó tankönyv kéziratát (a jelenlegi ideiglenes jegyzet alapján).

Gondoztuk a tanfolyamok taneszköz-ellátását (a kereskedelmi forgalomba nem kerülő eszközöket kölcsönöztük).

Az év folyamán két tanári konferenciát szerveztünk.

Féléves továbbképző tanfolyamot szerveztünk olvasószolgálatosoknak a könyvtárpedagógia kérdéseiről.

Féléves továbbképző tanfolyamot szerveztünk a „B” típusú könyvtárak vezetői számára.

A könyvtári hálózatok dokumentumleírással és katalógusszerkesztéssel foglalkozó, módszertani tevékenységet is folytató szakembereit kiképeztük az új szabvánnyal kapcsolatos ismeretek átadására.

Féléves tanfolyamot szerveztünk az ETO-t használó osztályozók részére.

Két tanfolyamot szerveztünk az időszaki kiadványok új szabvány szerint történő bibliográfiai leírás témakörében.

Egyéves továbbképző tanfolyamot indítottunk közművelődési könyvtárak módszertani munkaköreiben dolgozók részére.

Egyéves továbbképző tanfolyamot indítottunk 6–14 éves gyerekekkel foglalkozó könyvtárosok részére.

A hátrányos helyzetűek könyvtári ellátásával foglalkozó tanfolyam előadásait tömörített formában kiadásra előkészítettük.

Előkészítettük az 1983 januárjában induló könyvtárgépesítési tanfolyamunkat.

Előkészítettük az 1983 januárjában induló állománygyarapítási témájú továbbképző tanfolyamunkat.

A hazai könyvtári témájú kutatásokat regisztráltuk; a nemzetközi kutatásnyilvánítás (ISORID) számára bejelentettük; a kutatókról nyilvántartást vezettünk.

A magyar könyvtárak 1982. évi bibliográfiai terveit közzétettük.

Sajtó alá rendeztük egy informatikai mű fordítását; előkészítettük a nem-hagyományos dokumentumok könyvtári kezeléséről és a könyvtárgépesítésről szóló alapművek fordítását; a magyar és a külföldi könyvtárügy magyar nyelvű összefoglalásának előmunkáit megkezdtük.

A kapcsolatszervezés témakörében:

A hálózati központok propagandamunkával és közönségkapcsolatokkal foglalkozó munkatársai, illetve módszertanosai részére tájértekezeleteket, tapasztalatcseréket rendeztünk.

A könyvtárosok körében népszerűsítettük a könyv- és könyvtárhasználati készségre nevelés legalkalmasabb módszereit (elsősorban az Eseménynaptár „Útmutatások” rovatában és az Olvasó ifjúságért füzetekben).

A magyar könyvtárügy és a tömegkommunikációs intézmények kapcsolatában témákat ajánlottunk a sajtó, a televízió és a rádió munkatársainak figyelmébe.

Közreadtuk a könyvtári hálózatok aktuális híreit, témajavaslatait tartalmazó „Könyvtárügyi Hírlevél” című tájékoztatónkat a tömegkommunikációs intézmények munkatársai részére; előkészítettük a könyvtárügyi sajtópályázatot és részt vettünk a pályázat értékelésében.

Az irányító és fenntartó szervek tájékoztatására kiadtuk a „Könyvtár és Művelődés” c. információs lapot.

Kiállítást rendeztünk a moszkvai Állami Lenin Könyvtárban Híres könyvtárak – híres könyvek Magyarországon címmel a könyvtárügy hazai eredményei népszerűsítésének érdekében; forgatókönyvekkel és kiállítási anyagokkal segítettük a könyvtár-népszerűsítő kiállítások rendezőit; folytattuk a vándorkiállítás sorozatunkat a hazai könyvtárakban.

Támogattuk az országos és helyi olvasómozgalmakat és akciókat; szervezőbizottsági tagként irányítottuk a KISZ KM Olvasó ifjúságért pályázatának második, illetve harmadik fordulóját; részt vettünk a könyv országos ünnepeinek megrendezésében, a műszaki és közgazdasági könyvnapokra hirdetett pályázatok értékelésében és a kiemelt évfordulók, események népszerűsítésében.

Irányítottuk az országos könyvtári propagandabizottság és az Eseménynaptár szerkesztő bizottsága munkáját, szerkesztettük az Eseménynaptár módszertani rovatát, elkészítettük az 1983-as Eseménynaptárt.

Gondoztuk az MSZBT-vel közös „60 év, 60 kép” pályázat könyvtári teendőit.

A magyarországi tanulmányútra érkező külföldi könyvtárosok és szakemberek számára szakmai programot készítettünk és gondoskodtunk a programok lebonyolításáról.

A hazai szakemberekkel megismertettük a könyvtári közönségkapcsolatok külföldi szakirodalmát szakirodalmi szemle formájában.

Folytattuk az iskolán kívüli felnőttoktatás és a könyvtárak kapcsolatára vonatkozó angol nyelvű és elsősorban angliai területet felölelő szakirodalom gyűjtését és feldolgozását.

A könyvtári és informatikai tájékoztatás témakörében :

Az állományépítés terén súlyt helyeztünk a különgyűjtemények gyarapítására és gondozására; szélesítettük a nemzetközi kapcsolatainkat, folyamatosan kivontuk az állományból a régebben beszerzett, de a gyűjtőkörünkbe nem tartozó műveket.

A feldolgozás során a monográfiák leírását az új szabvány szerint készítettük, ennek megfelelően a leíró katalógusban a szükséges módosításokat folyamatosan végrehajtottuk; szerkesztettük a betűrendes-, tárgyszó-, a cikk-, a fordítások-, az útjelentések- és a prospektusok katalógusait; folyamatosan gondoztuk, bővítettük a könyvtári és informatikai tezauruszt.

Figyelőszolgálatunkat felülvizsgáltuk, a változásokat a nyilvántartásokban átveztük.

A szakirodalomhasználat propagálása érdekében a továbbképző tanfolyamokon könyvtár- és szakirodalomhasználat képzést tartottunk, valamint fogadtuk a képző intézményekből bejelentkező csoportokat.

Szerkesztettük a magyar szakirodalmat analitikusan feltáró Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája évi 4 számát; összeállítottuk az 1974–1979-es évfolyamok kumulált mutatóit.

Az 1945–64-es időszak magyar könyvtári szakirodalom bibliográfiájához az anyag gyűjtését folytattuk.

Szerkesztettük a magyar szakirodalmat orosz és angol nyelven referáló lapokat.

Szerkesztettük a külföldi folyóiratcikkeket referáló KDSZ-t, az 1974–1978. évfolyamok kumulált mutatóit összeállítottuk.

A prospektustár anyagából évente 10–12 alkalommal, alkalmanként 4–5 berendezést ismertető szabadlapos kiadványt adtunk közre.

Szerkesztettük a Könyvtári Figyelő hat számát, kapcsolatot tartottunk a rokonlapokkal, gondoztuk, fejlesztettük a szerkesztői segédleteket.

A lap következő 1975–1984-es repertóriumra összeállításának előkészítéseként elemeztük a korábbi repertóriumot a bevált, a módosítandó és az elvetendő megoldások szempontjából.

Módszertani útmutatót készítettünk a szakdolgozatok, disszertációk bibliográfiai leírásához és könyvtári kezeléséhez.

Megkezdtük a különböző országok könyvtárügyét bemutató tanulmányok munkálatait (szempontok és szinopszisok kidolgozása, anyaggyűjtés).

Folytatjuk a magyar, angol, orosz, német, cseh könyvtári és informatikai szakkifejezések gyűjtését.

* * *

A munkatervben szereplő és nem teljesült feladatok részben átkerültek az 1983-as tervbe, részben menetközben fölöslegesnek bizonyultak.

Külön is érdemes hangsúlyozni, hogy a munkatervben nem szereplő, menetközben felvett feladatok volumene erősen megnövekedett az elmúlt évben. Ezek között a legnagyobb vállalkozásnak és egyben sikernek tekinthetjük a büntetésvégrehajtó intézetek könyvtári ügyében végrehajtott sokrétű programot, amelynek döntéselőkészítési, képzési és módszertani vonatkozásai az intézmény egészét érintették. Ebben a körben említem a különféle szaktanácsadási szolgáltatásainkat (szervezés, építés, jog stb.), rendszeres részvételünket a hálózati továbbképzésben és szakmai tanácskozásokon. Jelentősnek tartjuk részvételünket és annak eredményességét a nemzetközi vállalkozásokban az olvasás és könyvtárszociológia, valamint a helytörténet terén, példaként említve két tanácskozást: 1. A könyvtárhasználatot vizsgáló IFLA–Unesco kutatás nemzetközi bizottsága az MKE és az OSZK–KMK vendégeként Budapesten ülésezett, itt alakította ki a kutatás közös koncepcióját és metodikáját. 2. Az Újvidéken tartott magyar-jugoszláv helytörténeti konferencián nagy sikerű előadással vettünk részt.

A terven kívüli feladatok növekvő száma és az említett példák jelzik, hogy az intézmény jellege, a hazai és a nemzetközi munkamegosztásban betöltött szerepe az kívánja, hogy a kutatási, módszertani és szolgáltatási funkcióknak ellátása mellett kellő szabad kapacitást tartunk fenn az előre nem kiszámítható, vagy bizonytalan, de időközben aktuálissá váló feladatok rugalmas vállalása érdekében.

SZENTE FERENC

A MEGYEI KÖNYVTÁRIGAZGATÓK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL 1981–1982.

ARATÓ ATTILA

A Könyvtári Figyelő szerkesztőségének jóvoltából másodízben van módunk beszámolni a Megyei Könyvtárigazgatók Tanácsának (továbbiakban Tanács) tevékenységéről a lap olvasóinak.

Az első alkalommal „híradásról” beszélünk (Könyvtári Figyelő. 27. 1981. 4. sz. 280–284. p.) úgy hiszem jogosan, mivel csak a megalakulásról és alig másfél év munkájáról írhattunk. Azóta a Tanács újabb másfél évvel idősebb lett; ez a „második kurzus” beszámolóink tárgyidőszaka.

Az elmúlt másfél évben három plenáris ülést tartottunk. Tekintettel arra, hogy a Tanács munkáját elsősorban a tárgyalat előterjesztések határozzák meg, a következőkben ezeket ismertetjük:

Siklós, 1981. október 6–7.

- Az Igazgatótanács munkamódszere. (Ea.: Sente Ferenc)
- Intézkedési terv a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia ajánlásainak végrehajtására. (Ea.: Juhász Jenő)
- A megyék könyvtári ötéves fejlesztési terveinek szakmai értékelése. (Ea.: Fejes Erzsébet)
- A szolgáltatások helyzete és fejlesztésük feladatai a közművelődési könyvtárakban. – Munkabizottsági anyag. (Ea.: Arató Attila)
- Az ötnapos munkahétre áttérés kérdései. (Ea.: Kenyéri Katalin)
- A zárt anyagról kiadandó utasítás tervezete. (Ea.: Sárdy Péter)
- A könyvtárközi kölcsönzés jogszabálytervezete. (Ea.: Cholnoky Győző)
- A könyv és ifjúság pályázat eredményei. Az olvasótáborok értékelése. (Ea.: Fejes Erzsébet)
- A Kulturális Alap könyvbeszerzési keretének megyék közötti felosztása. (Ea.: Juhász Jenő)

Győr, 1982. április 27–28.

- A megyei könyvtár szerepe, jelentősége a vidék közművelődésében és tudományos életében. (Ea.: Sente Ferenc)
- A Kiszalud Károly Megyei Könyvtár helyzete és tevékenysége. (Ea.: Sinai Jenő)
- A területi könyvtári együttműködés kérdései c. tanulmány vitája. (Ea.: Fogarassy Miklós)
- A szakterületi együttműködési körök c. tanulmány vitája. (Ea.: Sz. Nagy Lajos)

Mályi, 1982. október 6–7.

- Szakmai irányelvek a tanácsi könyvtárak fejlesztéséről c. tervezet vitája. (Ea.: Román Lászlóné)
- Szakmai irányelvek az iskolai könyvtárak fejlesztéséről. (Ea.: Balázs Mihály)
- A könyvtárügy szakfelügyelete. Jogszabály tervezet vitája. (Ea.: Juhász Jenő)

A napirendet áttekintve megállapíthatjuk, hogy az aránylag kevés számú tanácskozás ellenére a mai magyar könyvtárügy legtöbb fontos kérdése szerepel a témák között. Ezt természetesnek tekinthetjük, hiszen valamennyi országos szerv, testület fő feladatát a IV. országos könyvtárügyi konferencia ajánlásainak végrehajtása képezi.

Szembevetendő az egy plenáris ülésre eső napirendek száma, ez az együtt töltött idő maximális kihasználását jelzi, de mutatja azt is, hogy egymás mellé kerülnek tanulmány mélységű anyagok; az irányítószervek tájékoztatói és értékelései, valamint különféle könyvtárpolitikai, igazgatási, olvasómozgalmi témák. Fontosnak tartjuk, hogy a munkatervünkben szereplő fő napirendek megtárgyalására kellő mértékű időt és figyelmet fordítsunk, de nem mondhatunk le az aktuális könyvtárügyi kérdések megbeszéléséről sem.

A siklósi értekezleten heves, de hozzáértő vitát váltott ki az Igazgatótanács munkamódszere, mintegy folytatásaként a nyíregyházi tanácsülés vitájának. A vélemények elsősorban a plenáris üléseken kívüli munka lehetőségeinek és formáinak megítélésében tértek el, a tekintetben, hogy állandó vagy egy-egy témára létrehozott ad-hoc bizottságok működtetésével tudjuk-e jobban szolgálni feladatainkat. Végül is az állandó bizottságok felállítását a tanács elvetette. Több hasznos javaslat hangozott el a napirend vitájában. Például felvetődött, hogy szükséges lenne a gazdasági igazgatókat esetenként összehívni, hogy az Igazgatótanács és a KMK egyeztesse a munkatervét. Többen javasolták, hogy a Könyvtári Figyelő rendszeresen publikálja az Országos Könyvtárügyi Tanács üléseinek anyagát és hogy a Tanács tüzze napirendjére a közoktatás és a közművelődési könyvtárak együttműködésének kérdéseit. (A javaslatokból azóta már több megvalósult.) Hasonlóan alapos és sokoldalú volt a közművelődési könyvtárak szolgáltatásairól készített anyag megtárgyalása is. Elsősorban a megyei könyvtárak fejlesztése és együttműködése érdekelte a résztvevőket, e vonatkozásban több javaslatot tettek. Például: a megyei könyvtárak országos érdekű kiadói tevékenységének koordinálására és központi támogatására, a megyei könyvtárak gépésítési modelljének elkészítésére és a fejlesztés országos forrásokból történő biztosítására.

Az Igazgatótanács a megyei könyvtárak megalapításának 30. évfordulója alkalmából ünnepi ülést tartott Győrött. Az első nap a megemlékezés volt. A megemlékezésen túl két fontos téma: a területi és szakterületi együttműködés kérdései kerültek napirendre és váltottak ki érdemi vitát, amelyben a megyei könyvtárak jelenlegi eltérő helyzete alapján váltak hangsúlyossá az egyes hozzászólók részéről az együttműködés gyakorlatának ellentmondásai. A viták vízvázolójaként egyfelől a magyar könyvtárak és információs intézmények országos rendszerének felülről történő kiépítése és jogi szabályozása volt, másfelől a megyei könyvtárak szerepe, helyzete, helye a szakterületi és területi együttműködés rendszerében. Összességében a vita tükrözte a területi és szakterületi együttműködés gyengeségeit, problémáit, a koncepció és a feladatok tisztázatlanságát.

A Mályiban tartott ülésen valamennyi téma jelentős vitát váltott ki, megfelelően a napirendek fontosságának. A lakóhelyi könyvtári ellátás valamint az iskolai könyvtári ellátás szakmai irányelveinek egy tanácsülésen való szerepeltetése szerencsés volt, együttes tárgyalásuk mindkét téma anyagát gazdagította. A felszólalók figyelmeztették a lakóhelyi ellátás irányelveit készítőket, hogy vegyék figyelembe a napjainkban zajló gazdasági–társadalmi–közigazgatási változásokat, módosítsák az elavult normatívákat, egyértelműben fejtsek ki a különböző lakóhelyi ellátási szintek fejlesztésének elveit és kritériumait. Módosításokat is javasoltak, például; a különböző típusú könyvtárak integrációjának kérdésében egyértelműen meg kell fogalmazni, hogy annak előfeltétele a magasabb színvonalú ellátás biztosítása; meg kell határozni az irányelvekben a mozgó könyvtári ellátás elveit és normatíváit, a közös tanácsú települések esetében szabályozni a társközségek ellátását. Egy fejezetben össze kellene foglalni a különböző ellátási rendszerek működésének feltételeit és követelményeit. Teljes egyetértés nyilvánult meg abban, hogy az irányelvekben kiemelt fontossága miatt következetesen meg kellene szabni minden könyvtártípusra a gyermekszolgálat követelményeit. Többen hiányolták, hogy Budapest könyvtári ellátásának speciális kérdései alig szerepelnek a tervezetben, stb.

Az iskolai könyvtári irányelvek legvitatottabb pontjai az iskolai könyvtári hálózat értelmezése és központjainak funkciórendszere, a hálózati, módszertani és szakfelügyeleti munka elhatárolása, illetve összefüggései, a két hálózat viszonya, különös tekintettel a kettős funkciójú intézményekre, az ellátó-rendszerekre, illetve ezek jogi, szervezeti helyzetére, irányítására voltak.

A szakfelügyeleti jogszabály-tervezet feletti élénk vita az alábbiakban foglalható össze:

- a jogszabály-tervezet túlságosan keretjellegű és általános ahhoz, hogy alapja lehessen egy országosan és megyénként is egységes felépítésű szakfelügyeleti rendszer kiépülésének és hatékony működésének;
- eldöntendő, hogy a szakfelügyeletet egyedi megbízásokkal vagy intézmény megbízásával kellene-e ellátni? Tisztázandó a hálózati központok és a szakfelügyelet viszonya, különös tekintettel a tanácsai, szakszervezeti és iskolai könyvtári hálózatokra. E három hálózat szakfelügyeletét külön-külön vagy egységes szervezetben célszerű-e biztosítani,
- meg kellene határozni az általános és a szakfelügyelet viszonyát, valamint az iskolai könyvtári és tantárgyi szakfelügyelet viszonyát is. Gondoskodni kell már a jogszabály-tervezetben arról, hogy a szakfelügyelet észrevételeinek realizálása mind az intézmények, mind a fenntartóik vonatkozásában garanciákat kapjon.

Mindezek után felvethető a kérdés, hogy az Igazgatótanács be tudja-e tölteni döntéshozókészítő funkcióit, tudja-e segíteni a könyvtárügy irányítóinak, vezető testületeinek munkáját? Ezekre a kérdésekre az eltelt három év tapasztalatai alapján egyértelműen igennel válaszolhatunk.

Vegyük szemügyre a fentiek bizonyítására néhány javaslat sorsát. A tanács egyik első ülésén született határozat a hivatali sakkönyvtárak helyzetének felmérésére. A fel-

mérés megtörtént, a KMK és az Országgyűlési Könyvtár összefogásával az érdekelt megyei könyvtárak és hivatali szakkönyvtárak képviselői megvitatták a teendőket és irányelveket dolgoztak ki a munka továbbfejlesztésére. A pécsi Megyei Könyvtár kezdeményezésére Siklóson határozat született a nemhivatásos könyvkiadók első országos kiállításának megszervezésére. A határozat alapján az elmúlt év őszén Pécsen a megyei könyvtárak támogatásával, a helyi megyei könyvtár lelkiismeretes munkája révén igen színvonalas kiállítás és tanácskozás került megrendezésre. A tanácskozás ráirányította a figyelmet a nemhivatásos könyvkiadás eredményeire, nyitott kérdéseinek, problémáinak sürgető megoldására; segítette egyben a közgyűjtemények publikációs tevékenységének, tudományos munkájának jobb megértését is. Eddig nem vezetett eredményre, de még nem került le a napirendről a kecskeméti Megyei Könyvtár vállalkozása a kurrens helyismereti cikkanyag központosított feltárásáról. Úgyszintén napirenden tartjuk a korszerű megyei könyvtári modell kialakításának problémakörét, az országos érdekű kiadványok központi támogatásának megvalósítását. Tovább kívánjuk folytatni az országos szerepű szakkönyvtárak helyzetének, tevékenységének szervezett megismerését, egy-egy tanácsülés alkalmával. Határozatban kérte a Tanács a megyei könyvtárak tudományos minőségének meggyorsítását a Művelődési Minisztérium könyvtári osztályától, ugyancsak felkértük a KMK-t, hogy dolgozza ki a Magyar Televízió által sugárzott videodokumentumok könyvtári felhasználásának lehetőségeit.

A tanácsülések a napirendtől függetlenül rendszeresen foglalkoztak területünk „örökzöld” témáival. Ilyenek voltak: a tanácsi, iskolai, szakszervezeti könyvtárak kapcsolatai, a többfunkciójú közös fenntartású intézmények, a káderhelyzet, a képzési problémák, az ellátó-rendszerek, a könyvtárak költségvetési helyzete különös tekintettel az állománygyarapításra, a gépesítés, műszaki fejlesztés, a jogi szabályozás kérdései, a könyvtárhasználat ingyenessége, illetve a szolgáltatások árazása.

Úgy látjuk, hogy az Országos Könyvtárügyi Tanács és a könyvtári osztály tevékenységét az Igazgatótanács hároméves munkája jól szolgálta. Ezen a területen munkánk akkor volt hatékony, ha a tárgyalt napirendek időpontja megelőzte az Országos Könyvtárügyi Tanács ülést, illetve az illetékes állami szervek döntését. Így volt ez a három jogszabálytervezet megvitatása esetében, az együttműködés témájában, nemkülönben a szakmai irányelvek vonatkozásában.

Végül néhány gondolatot a Tanács összetételének változásáról. A Művelődési Minisztérium könyvtárosztálya elő kívánta segíteni a fenntartók és a megyei könyvtárak kapcsolatának fejlődését azzal, hogy rendszeresebbé teszi a művelődési osztályok informálását a közművelődési könyvtárak előtt álló feladatokról. Ennek realizálása az Igazgatótanács szempontjából azzal járt, hogy üléseinken rendszeresen részt vesznek a művelődési osztályok illetékes főelőadói is. A tárgyalat időszakban tartott három plenáris ülésünk közül kettőn vettek részt. Kétségtől hasznosnak tartjuk ezt a gyakorlatot a felvázolt cél elérése szempontjából, azonban a Tanács alapszabályát ez a gyakorlat módosítja. Az elmúlt időszakban került véglegesen eldöntésre a volt megyei jogú városok könyvtár-igazgatóinak bevonása is a Tanács munkájába. Főhatóságunk, a KMK és a Magyar Könyvtárosok Egyesületének illetékes vezetői rendszeresen résztvettek a Tanács ülésein, annak munkáját segítették. Jelenlétük állandó véleménycserét tesz lehetővé a tanácstagok és a

könyvtárügy vezető szerveinek, intézményeinek irányítói között. Ez a gyakorlat a jelen és a jövő szempontjából egyaránt gyümölcsöző lehet, ezért törekednünk kell további fenntartására.

Az elmúlt időszakban három kollégánktól búcsúztunk el *Berecz Józseftől*, aki más munkakörbe került, *Csongor Endrénétől* és *Horváth Gézától* ők nyugdíjba vonultak. A Tanács új tagjait üdvözölhettük *Escher Ilona*, *Környei Lászlóné* és *Sinai Jenő* személyében.

A mérleg megvonásához valamit a fogyatékoságainkról is szólnunk kell.

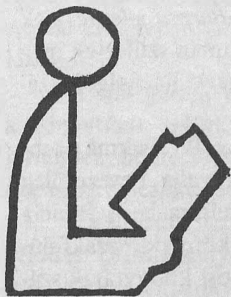
Lassan halad a megyei könyvtárak konkrét összefogásának, munkamegosztásának, országos feladatvállalásának kibontakozása s ebben a Tanács szerepe ösztönzőbb és kezdeményezőbb lehetne.

A tanácskozásokon nem jut elég idő az egyes megyei könyvtárak gondjainak, tapasztalatainak, a vezetés helyzetének, módszereinek megvitatására, az aktuális problémák közös megbeszélésére.

Az ülések félévenkénti ütemezése nem teszi lehetővé mindennapjaink fontos, de gyors lefutású kérdéseinek konzultációját, még kevésbé a megoldás közös kimunkálását.

Sem állandó sem ad-hoc bizottságokat nem hoztunk létre az elmúlt másfél év alatt. Valószínű, hogy a jövőben is a Tanács tagjainak többsége az Országos Könyvtárügyi Tanácstól kap ilyen természetű feladatokat.

Végül köszönetet kell mondanunk mindazoknak a kollégáinknak és munkatársainknak akik szíves és gondos házigazdaként üléseink feltételeit biztosították, gazdag és tartalmas programokat szerveztek számunkra.

EZT A KÖNYVTÁRI EMBLÉMÁT (amely a Library szó kezdőbetűjére épül) ajánlja országos alkalmazásra az Amerikai Könyvtáregyesület – nemcsak könyvtári kiadványokon, plakátokon stb. hanem pl. közlekedési jelzőtáblaként is.

American Libraries, 1982. szept.